

INTEGROVANÉ PLÁNY ROZVOJE MĚST V IOP REVITALIZACE SÍDLIŠŤ

Jakub Horáček

Integrované plány rozvoje měst zaměřené na rozvoj deprivovaných městských zón se v současném programovém období staly důležitým nástrojem rozvoje městských aglomerací. Specifičnost v časově provázaném souboru jednotlivých akcí lze vysledovat zejména v komplexnosti řešené problematiky rozvoje deprivovaných městských zón při důrazu na řešení nejen fyzického stavu bytového fondu dané lokality, ale i sociálního aspektu rozvoje deprivované městské zóny. Potřeba a úspěšnost zonálního integrovaného přístupu v rámci Integrovaného operačního programu (IOP) je doložena vysokým počtem příjemců a počtem úspěšně realizovaných projektů v oblasti revitalizace veřejného prostranství a regenerace bytových fondů zastaralé hromadné výstavby.

Integrovaný přístup v řešení urbánní problematiky představuje aktuálně velmi důležitý prvek, který svým koordinovaným přístupem spojil různé oblasti v jednotnou akci, která nahrazuje jednotlivá izolovaná opatření. Díky podpoře EU se integrovaný přístup promítl i do stávajícího programového období 2007–2013, kde je realizován na úrovni jak regionálních, tak tematických operačních programů. V rámci Integrovaného operačního programu, jehož hlavním cílem je posílení veřejné správy, veřejných a navazujících služeb na území ČR s cílem zvýšit kvalitu života obyvatel a atraktivitu ČR pro investory, je integrovaný přístup realizován zonálně v oblasti intervence Zlepšení prostředí problémových sídlišť, která se orientuje na zlepšení fyzického stavu vybraných deprivovaných městských zón s hrozbou sociálního vyloučení provázenými dalšími patologickými sociálními jevy. Zlepšení urbánního prostředí a zkvalitnění bydlení na městských sídlišťích bylo vyhodnoceno jako důležité pro udržení příznivé sociální situace jednotlivých měst s vazbou na další sociální jevy, zejména pak na územní mobilitu pracovních sil. K zlepšení sociální situace obyvatel ČR je mimo jiné nutné odstranit bariéry v oblasti bydlení, tj. zlepšit dostupnost bydlení a zvýšit kvalitu a atraktivitu bydlení na sídlišťích postavených v rámci tzv. hromadné bytové výstavby i v starších obytných částech budov, které představují významnou část bytového fondu ČR. Mezi hlavní cíle oblasti intervence tak patří zlepšení prostředí pro obyvatele sídlišť ohrožených chátřáním a sociálním vyloučením včetně zvýšení bezpečnosti a zlepšení image těchto částí měst, zkvalitnění technického stavu bytových domů postavených v hromadné bytové výstavbě a v neposlední řadě posílení sociální integrace v případě vybraných romských lokalit.

Na základě výzvy Ministerstva pro místní rozvoj byla v roce 2008 vyzvána v ČR města s počtem obyvatel nad 20 000 k zapojení do IOP, a to formou vytvoření Integrovaných plánů rozvoje měst (IPRM), které se budou orientovat na zlepšení prostředí v deprivovaných městských zónách. Základním kritériem pro výběr deprivovaného městského území je soulad s kritérii uvedenými v čl. 47 nařízení Komise (ES) č. 1828/2006 (prováděcí nařízení), kdy musí být vykázány nepříznivé hodnoty alespoň ve třech kritériích z deseti uvedených (mezi zmíněná kritéria patří např.

Mladá Boleslav – projekt regenerace bytového domu, stav před realizací

Mladá Boleslav – projekt regenerace bytového domu, stav po ukočení realizace

vysoká míra nezaměstnanosti, vysoká koncentrace přistěhovalců, etnických menšin nebo uprchlíků, poměrně nízká úroveň hodnoty nemovitostí atd.). Další nabídkou, kterou města v rámci vstupu do realizace IPRM obdržela, byla také možnost zúčastnit se tzv. pilotních projektů zaměřených přímo na řešení neuspokojivé situace sociálně vyloučených romských obyvatel v ČR. Pilotní projekt je chápán jako soubor individuálních projektů, které propojí aktivity regenerace domů a revitalizace veřejného prostranství s aktivitami sociálního začleňování (oblast intervence Služby

v oblasti sociální integrace v rámci IOP) nebo s aktivitami řešenými v OP Lidské zdroje a zaměstnanost – oblast intervence zaměřené na neinvestiční podporu romských lokalit. Podmínkou pro vstup do pilotního projektu byla územní příslušnost vybrané městské zóny se seznamem sociálně vyloučených romských lokalit definovaných v analýze Ministerstva práce a sociálních věcí.

Na uvedenou výzvu zareagovalo celkem 41 měst. Šest měst se zároveň přihlásilo k řešení problematiky sociálně vyloučeného romského obyvatelstva v tzv. pilotních projektech (jedná se o Brno, Kladno, Most, Ostravu, Orlovou a Přerov). Kromě těchto měst se problematiku romského etnika snaží řešit a do svých IPRM ji zaneslo dalších osm měst, která danou problematiku řeší zejména zapojením do neinvestičních sociálních projektů realizovaných z operačních programů MPSV a MŠMT. Tyto aktivity podtrhují význam IPRM v Integrovaném operačním programu, pokud jde o řešení sociální problematiky městských aglomerací.

Proces tvorby strategického dokumentu IPRM vycházel z metodiky Ministerstva pro místní rozvoj. Každý dokument musí obsahovat přesně vymezené výstupy a řídit se danými pravidly. Prvním pravidlem je, aby město bylo zpra-

covatelem IPRM, a tím bylo i za samotnou realizaci odpovědné. Samotný IPRM pak musí navazovat na strategické dokumenty rozvoje města a být s nimi v souladu. Tím město dostala příležitost realizovat jednotlivé aktivity (původně plánované k financování z vlastního rozpočtu) ze strukturálních fondů (aktivity IOP jsou financovány z fondu ERDF). Při zpracování dokumentu muselo město respektovat princip partnerství a zapojení veřejnosti do veřejné diskuse o konkrétních potřebách revitalizace vybrané zóny (veřejnost tak ve většině měst dostala možnost vyjádřit se ke konkrétním potřebám formou anket a veřejných šetření realizovaných městy). Město se také muselo zavázat k vytvoření vlastní řídicí struktury, která bude po dobu realizace koordinovat jednotlivé aktivity a bude zodpovědná Řídicímu orgánu, který realizaci IPRM v IOP zastřešuje.

Dohody o realizaci IPRM mezi městy a Řídicím orgánem byly podepsány v průběhu roku 2009, kdy také města začala vyhlášovat první výzvy k předkládání projektů na úrovni měst, a to jak do oblasti revitalizace veřejného prostranství, tak do oblasti regenerace bytových domů. Součástí všech IPRM byla také realizace dalších projektů zlepšující situaci v jednotlivých městských zónách. Tím bylo zajištěno, aby intervence v jednotlivých zónách měla integrované řešení s provázanými synergickými efekty. Mezi tyto projekty města zařadila projekty řešící otázku nezaměstnanosti, vzdělávání dětí a celoživotní vzdělávání dospělých včetně rekvalifikace nezaměstnaných, projekty zaměřené na prevenci kriminality, ale také projekty řešící například snížení energetické náročnosti mateřských a základních škol ve vybrané městské zóně.

Celkově Integrovaný operační program nabídl oprávněným žadatelům o dotaci téměř 4,5 mld. Kč, které jsou vyhrazeny z ERDF pro aktivity revitalizace veřejného prostranství a regenerace bytových domů. Oprávněnými příjemci jsou v oblasti revitalizace veřejného prostranství obce dle zákona č. 128/2000 Sb. a v oblasti regenerace bytových domů obce, bytová družstva, společenství vlastníků jednotek a další právnické a fyzické osoby vlastníci bytový dům. Specifickým příjemcem jsou pak nestátní neziskové organizace v případě zajištění moderního sociálního bydlení při renovaci stávajících budov.

Projekty na revitalizaci veřejného prostranství lze podávat pro úpravy a výsadbu veřejné zeleně, pro realizaci technické infrastruktury, obnovu městského mobiliáře, výstavbu a rekonstrukci pěších komunikací a cyklostezek, protipovodňová opatření a výstavbu veřejných rekreačních ploch a dětských hřišť. Díky těmto projektům se tak daří revitalizovat často dlouhodobě zanedbávané městské prostory, které se opět stávají místem k setkávání a odpočinku. Projekty na regeneraci bytových domů zahrnují jejich zateplení, celkovou rekonstrukci společných prostor včetně rekonstrukce lodžií a oken a modernizaci technického vybavení. Také je možno požádat o podporu modernizace stávajícího sociálního bydlení v lokalitách městských deprivovaných zón.

Uherské Hradiště – projekt revitalizace veřejného prostranství, stav před realizací projektu

Uherské Hradiště – projekt revitalizace veřejného prostranství, stav po ukončení realizace projektu

Dotace je poskytována v případě revitalizace veřejného prostranství do výše 85 % způsobilých výdajů projektu prostřednictvím ERDF, zbytek způsobilých výdajů hradí příjemci (příslušná města). V případě regenerace bytových domů je pak dotace z ERDF do výše 40 % s možností bonifikace pro příjemce definovaného jako malý a střední podnik do 60 % celkových způsobilých výdajů projektu. Zbytek výdajů je hrazen ze zdrojů příjemce dotace.

Od začátku realizace se tak do konce roku 2011 podařilo podat celkem 836 projektů v hodnotě téměř 2,5 mld. Kč. Z toho do oblasti veřejné prostranství byly provedeny investice ve výši 1,2 mld. Kč a do regenerace bytových fondů byly podány projekty v hodnotě 1,3 mld. Kč. Významná je také částka, která z těchto investic byla směřována do oblastí obývaných sociálně vyloučeným romským obyvatelstvem v rámci tzv. pilotních projektů. Celková částka, která doposud byla podána v jednotlivých pilotních projektech, přesahuje 130 mil. Kč.

Z výše uvedeného vyplývá, že provedené investice výrazně zasáhly do rozvoje městských aglomerací v ČR, kdy podpora směřuje nejen přímo mezi jednotlivá města, ale také i mezi další subjekty, ať již podnikatelské, či běžné vlastníky bytových domů napříč všemi regiony. Úspěšnost projektu potvrzuje i velký zájem o podporu z Integrovaného operačního programu v dané oblasti. Díky IPRM se často nevhledná sídliště se zastaralou bytovou zástavbou a zanedbaným veřejným prostorem stávají příjemným místem pro život, které zlepšuje celkovou image města. Vzhledem k současnému trendu lze očekávat, že města z IPRM vyčerpají jednotlivé finanční částky, které jim v počátku realizace IPRM byly

alokovány, že spíše bude docházet k převisu poptávky nad možnostmi jednotlivých měst. Z důvodu vysoké absorpční kapacity se Řídicí orgán IOP rozhodl pilotně odzkoušet v současném programovém období další formu dotačního titulu, kterým je finanční nástroj Jessica poskytující zvýhodněné úvěry zájemcům o regeneraci bytových domů ve stávajících deprivovaných zónách IPRM.

Integrovaný přístup lze dle dosavadního vývoje hodnotit jako velmi důležitý co do komplexního přístupu rozvoje městských zón, a to i se zapojením sociálního aspektu řešícím problematiku sociálně vyloučených městských zón.

Použitá literatura:

Integrovaný operační program pro období 2007–2013. Praha : Ministerstvo místní rozvoj, 2011. Dostupné z: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Files/26/261d4c5c-ddad-421b-af17-7b505cce035c.pdf>>.

Integrované plány rozvoje měst v IOP: Revitalizace sídlišť. Ministerstvo pro místní rozvoj. Praha : 2011.

NAŘÍZENÍ KOMISE (ES) č. 1828/2006. In: Brusel, 2006. Dostupné z: <<http://eurex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:371:0001:0163:CS:PDF>>.

Prováděcí dokument: INTEGROVANÝ OPERAČNÍ PROGRAM. Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj, 2009. Dostupné z: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Files/24/24bc6bca-69b9-449c-bdb1-bfcb35850e27.pdf>>.

Příručka pro předkladatele v IPRM: verze 03. Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj, 2008. Dostupné z: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Files/d3/d359de53-59fe-4bde-8849-072cca0bfdbd.pdf>>.

Příručka pro žadatele a příjemce 5.2: verze 5.0. Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj, 2011. Dostupné z: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/f2a39a97-9b1c-4461-b7ef-c9d1656fc6fd/Prirucka-pro-zadatele-a-prijemce-5-2>>.

Mgr. Jakub Horáček
Odbor řízení operačních programů
Ministerstvo pro místní rozvoj ČR

ENGLISH ABSTRACT

Integrated plans of urban development in the IOP Revitalization of Housing Estates, by Jakub Horáček

Focusing on the development of deprived urban zones, integrated plans of urban development have become an important tool for the development of deprived urban agglomerations in the current programming period. A special feature of this chronologically interconnected set of actions is the comprehensiveness of the proposed development of deprived urban zones, taking into consideration its social aspect as well the physical state of the housing stock. The need for and success of a zonal integrated approach within the Integrated Operational Programme (IOP) is evidenced by the high number of support recipients and successfully accomplished programmes in public area revitalization and regeneration of the housing stock on obsolete large-scale estates.